

Theologiæ Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. IX. Mala culpæ ne quidem per accidens cadunt sub divinam
voluntatem complacentiæ; sed sub permissvam tantùm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

Alia au-
toritates
Scoti lo-
quuntur de
peccato, de
quo hic non
logumur.

48. in solutione 2. argum. 4. quest. Sed ibi (ut
notat Felix suprā) loquitur de peccato, circa
quod Deus nequit habere actum positivum,
nisi nolle, quod si efficaz sit, nullum erit pecca-
tum; & in præsenti non loquimur de peccato;
& de aliis privationibus, vel negationibus,
& de actu vel omissione efficaci. Ita Franc. Et
meritò, ut patebit ex genuinis verbis Scotti.

Itaque 1. loco cit. sic ait: Potest dici, quod
permisso (Dei) extra, vel signum est, quod effectus
sit, qui tamen est contrā præceptum divinum, &
illud est permisso, quod est signum voluntatis di-
vina: huic autem non correspoder aliquid in ipsa
voluntate divina, nisi non velle prohibere illud, sive
non nolle, quod est negatio actus divini peccati; &
per consequens non est actus positivus. Et quod
dicitur, volens sinere, hoc potest intelligi, non
quod habeat velle rectum circa illud, quod permit-
tens dicit, sed actum reflexum: offert enim voluntati
volens sua, hunc peccatum, vel peccare, primò vo-
luntas ejus circa hunc non habet velle; velle enim
ipsum habere peccatum non potest. Secundò potest
intelligere voluntatem suam, non volentem hoc: &
tunc potest velle, voluntatem suam non velle hoc:
& ita volens sinere, & voluntariè permit-
tere; sicut ex alia parte præsentato sibi Iuda, pri-
mò Deus habet non velle sibi gloriam, & non pri-
mò nolle, secundum illam ultimam positionem dist.
41. & potest tunc secundò se reflectere super istam
negationem actus, & velle eam; & ita volens
sive voluntariè non eligi Iudam finaliter peccatum,
& non nolitatem gloria, sed non volitionem glo-
ria.

232. Quid clarius, quam Doctorem nostrum
Deus circa ibi loqui de peccato, & non de aliis privatio-
mala culpa-
nibus, vel negationibus? Et coosimiliter in
Reportatis loc. citat. num. 13. impress. Colo-
nensis, ubi sic scribit: Ad aliud dico, quod
Deus voluit omnia determinare, & alteram par-
tem futuri contingens; non tamen sequitur, quod
vult determinare alteram partem futuri, qua con-
tinget, ut in multis contradictionis, ubi illa pars,
qua continget, est mala; quia si eam vellet, vellet
malum; si eam nollet (scilicet efficaciter) non
sieret: ideo tamum habet ibi non velle; de illa,
qua non fieri, sufficit non velle; nec oportet respe-
ctu ejus Deum velle, nec nolle. Ut vides, & hic
agit de malis, scilicet malis culpæ seu pecca-
tis, de quibus impræsentariam est potissima
difficultas; utrum, & quā ratione pertineant
ad secundarium divinæ voluntatis objectum.
Pro qua difficultate instituitur

CONCLVSIO IX.

Mala culpæ, ne quidem per acci-
dens, cadunt sub divinam vo-
luntatem complacentia; sed
sub permissivam tantum.

D Ispat. præced. Sect. 7. in principio dixi-
mus cum Smisung, non ens posse divid-
i in negationem, privationem, & enervationem.
Addo hoc loco ex eodem Auctore tract. 3.
Disput. 3. num. 48. negationis & privationis &
subdivisionem, seu potius diversam confide.
rationem, nempe, in quantum negatio, &
privatio physica est, & in quantum moralis
est: physica est, quantum est naturalis absentia
formæ aut entis, cuius privatio negative est;
moralis vero, quantum est absentia libera est.
Privatio autem sive moralis, sive naturalis, à
negatione morali, aut naturali differt; quod
privatio est absentia formæ debitis inesse;
negatio autem est absentia formæ non de-
debita inesse, aut absentia totius esse. Et
hinc privatio appellatur malum, non pura ne-
gatio; dividiturque privatio in malum natu-
ræ, & malum morale; & hoc rursus in ma-
lum peccati, & malum culpæ, quantum for-
ma, cui opponitur privatio, naturæ intel-
lectuali, vel ut natura est, vel ut libera est, vel
etiam ut ratione libertatis defectibilis, meriti
aut demeriti capax est, debetur. Ita Theod.

Igitur malum culpæ, de quo hæc disputa-
tur, non est aliud formaliter, quam moralis. Quia
privatio rectitudinis debitis inesse actui, vel
mali potentia ex lege. Et vero talem privationem
cadere sub voluntate Dei permissivam (qua
partim est quid negativum, videlicet, non vel-
le impetrare, partim quid positivum, scilicet,
nolle impetrare, ut alibi latius dicitur) proba-
tur ex Smisung (up. num. 51. hæc ratione, quod De-
nihil debeat evenire in rebus creatis, sine vo-
luntate causæ primæ, quia alias plenum crea-
turæ dominium non haberet, nec posset ad libi-
tum de illa disponere).

Adi possunt etiam ad hoc confirman-
dum Scripturæ, quibus indicatur, Deum fe-
cere impetrare mala culpæ ne fieri, iuxta illud
Sap. 4. v. 1. Raptus est, ne malitia mutaret intel-
ligam ejus; & quod tendunt omnes orationes San-
ctorum, quibus plena sunt Scripturæ, impli-
cant divinam custodiā à peccatis, quod nō
mirum signum est nisi Deo permittente, pecca-
ta (qua sunt mala culpæ) fieri non posse.

Hinc D. Augustinus Enchir. cap. 95. Non
fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel finen-
do, ut fiat, vel ipse faciendo. Nec dubitandum
est, Deum facere bene, etiam finendo fieri, qua-
cumque sunt mala; non enim hoc nisi pro
iudicio finit. Ubi nota ly, Quacumque; ergo
etiam

etiam mala culpe, sive peccata, vult fieri finendo; ergo cadunt sub voluntatem Dei permis-
vam; nam permittere, & finere idem sunt.
Quid miramur in hac permissione nulla appa-
ret indecentia; tum, quia congruum est, ut tam-
quam causa universalis & prima, causas secun-
das, & particulares, ordinari finat agere mo-
tus suos, nec liberas impedit, quin bene, aut
male agant pro innata libertatis arbitrio: tum
etiam, quia ipse de malis novit agere bene, &
ex ipsis etiam culpis bonum aliquod eliceret,
ut latius dicetur in explicatione 1. partis Con-
clusionis.

Sed quæ illa pars? *Mala culpa ne quidem per ac-
cidentem cadunt sub divinam voluntatem complacentia.*
Et quoniam fidei sit (scut. quod Deus non
possit esse auctor seu causa peccati, pro forma-
li) hanc quidem nobis explicabilis quidditati-
vem, hupposito concursu immediato Dei ad a-
Eum phyleum peccati, ut parebit ex dicendis.
Dico supposito &c. quia (ut bene notat Scotus
2. dist. 37. qu. 2. §. si hac via, num. 6.) si vera
sunt sententia Durandi, & Aureoli, de concur-
su solidum mediato, Posset secundum eam faciliter
afsignari, quomodo Deus non sit causa peccati: lo-
quendo enim sive de materiali, sive de formalis in pec-
cato, rectum est causatum à voluntate, sicut à totali
causa. & ita nullo modo à Deo, nisi mediata; quia
Deus preduxit voluntatem talem, quia posset sic & sic
velle.

Sed numquid hæc sententia placet Scoto?
Scholium præfixum n. 8. sic ait: Resolutivè re-
jicit d. sententiam negantem Deum influere in
volitionem nostram immediatè; quia tollit Dei
scientiam, & omnipotentiam. Et censetur oppo-
situm erroneum, contra id Job 10. v. 8. *Manus tuae
Domine fecerunt me, & Ps. 146. v. 8. Qui producit in
montibus fanum.* Joan. 5. v. 17. *Pater meus usque
modo operatur.* Ita Cavel, auctor Scoliorum. Ait,
salvo meliori, non puto, quod propter has, ac
similes Scripturas, sententia Durandi, & Aureo-
li sit erronea. Et si intentio mea esset eam de-
fendere, faciliè responderem, quod sufficiat ad
veritatem earum Scripturarum, Deum imme-
diatè dare creaturis virtutem operativam, eam-
que conservare.

Hinc ad interrogationem: *an si quis diceret,*
Deum non concurrere immediatè ad actum
physicū & materiale peccati, esset dignus ali-
quæ culpe? Responder Felix de Peccat. cap. 8.
diff. 2. num. 7. cum Vasquez disp. 129. cap. 2.
negative; nam (inquit) graves DD. ut Aureo-
lus, Alfonso, & novissime noster Dola in lib. de
Concursu cause 1. & 2. eam defendant; & facili-
cillime salvatur, quomodo Deus non sit causa
peccati. Sed si hoc defendatur, necessarium erit
respondere duobus argumentis, factis à Scoto,
de scientia, & omnipotentia, quod non erit dif-
ficillimum. Sic ille. Interim non responderet; led
pertransit, & relinquit ea intacta. Sunt autem
sequentia.

Primum: ex illa sententia sequitur, quod
Deus non sit naturaliter præterius futurorum.
Probatio (inquit Scotus 2. dist. 37. qu. 2. §. Con-
clus. 1.)

tra istam opinionem, n. 8.) quia non habet scientiam *Scoti con-
de futuris contingentibus, nisi quia certitudinaliter tra-
novit determinationem voluntatis sua respectu eorum,
ad qua voluntas sua est immutabilis, & impedibilis
(alijs, inimperabilis) sed si voluntas creata est tota-
lis causa respectu sui velle, & ipsa contingenter se
habet ad illud velle: ergo quantumcumque voluntas
divina ponatur determinata ad unam partem eorum,
qua dependet à voluntate creata, poteris voluntas crea-
ta aliter velle, & ita non sequitur certitudo ex cogni-
tione determinationis voluntatis divina. Respon-
detur primò, Deum cognoscere certitudinali. *Prima re-
sponso.**

ter futura contingentia in decreto absoluto
ponendi, aut permitendi causam secundam
poni in iis rerum circumstantiis, in quibus pra-
videtur operatura: cognoscit quippe hunc
virtualem syllogismum: *Iste homo instrutus
omnibus necessariis, si invitetur ad poenitentia-
m, consentiet; atqui invitabitur; ergo &c.*
Majorem cognoscit per scientiam conditiona-
lem, sive medium, ut vocant: *Minorem*
videt in Decreto, quo statuit facere aut per-
mittere, quod invitetur: *Conclusio autem est
evidens, quæ proinde Deum latere non potest.*

Sed quia hæc responso supponit scientiam *241.*
medianam, quam nos suo loco negavimus; ad-
Secundam.
Secundum: *aliam responsum ex Smil. tract. 3. Disp. 6. n. 5. ubi docet, non sequi ex sententia Du-
randi, de qua hic agimus, Deum non providere
omnibus rebus immediatè. Et ratio est: quod.*

(ait) bene intelligi potest, Deum disponere *Deus potest*
immediatè singulas res, sive sunt, sed quas disponere
dam ut facienda per seipsum immediatè, *immediatè*
quasdam, ut facienda immediatè per solas cau- *omnes res*
tas secundas; quemadmodum, quæ quis dispo- *non omnes*
nit agenda per suum commissarium seu delega- *immediatè*
tum, cui omnium agendorum commissionem *efficeret.*
dedit in particuli, ea quidem disponit immediatè, sed nō agit immediatè: simile est igitur de
providentia divina, quæ rerum quedam disponi-
tio est. Sicut ergo non rectè sequitur, Deus non
causat omnia immediatè; ergo non providerit om-
nia immediatè; ita quoque non valet hæc Con-
sequentia: Deus non causat omnia immediatè;
ergo non fecit omnia immediatè. Quia potest
quis seire, & velle immediatè, seu secundum se
(inquit Theodor.) quæ non agit immediatè &
per se; sed per alias causas subordinatas. Atque
hæc de 1. argumento Scoti.

Secundum est, quia ex sententia Durandi *242.*
sequitur, Deum non esse omnipotentem. *Secundum*
Probat tripliciter. Primum: quia quidquid vult argum. Scot.
omnipotens hoc sit: sed si velis voluntem meam fo- *ti quia tunc*
re, & ista est in potestate voluntatis meæ, ut totalis *Deus non*
causa, contingenter se habentis ad illud: ergo ip- *est omnipotens. Pri-*
potest determinari ex se ad unam partem, vel ma proba-
ad aliam indifferenter: & ita potest non fieri il- *terio.*
lad alius, ad quod voluntas divina eam deter-
minavit. Secundo: quia voluntas divina non potest im- *Secunda.*
pedire voluntatem meam, nisi violentando eam; si enim
ex se determinetur ad unam partem, ex qua deter-
minata est ad unum, non potest impediri, nisi violenter:
sed voluntatem violentari includit contradictione: igitur
Deus non potest voluntum à voluntate mea impedi-
re. *Terter.*

Tertius: quia voluntas Omnipotens producit volitum in esse pro tunc, pro quād vult illud esse: non enim est alius alius actus voluntatis divinae, respectu Angelorum, vel alicuius alterius creatus, quo productur in esse; sed si voluntas mea est totalis causa hujus voluntatis, illa voluntas nullo modo productus est illam voluntatem in esse.

243.
Solutio
nrum
argum.

Allia ref
ponsio ad
utrumque
argumentum

Respondeatur: Deum dici omnipotentem, non quia omnia fecerit, vel faciat de factō; sed quia potest facere: unde tametsi concederetur, eum posse concurrere immediatē, inde non reād infertur; ergo immediatē concurrit, alioqui non est omnipotens. Numquid quia alterum mundum non creat, quem posset creare, idē non est omnipotens? Præterea responderetur ad utrumque argumentum Scoti: aliud esse effectum præviū posse non ponit, & aliud, quod de factō aliquād non ponit, idque necessariō asseritur in omni sententia, si velimus salvare libertatem creaturæ. Sive ergo Deus concurrit in mediatē, sive mediatē, Deus ab eterno prævidit in sua essentia effectum istum, seu volitionem illam futuram: & quāmvis possit non esse; quia supponit liberum futura, adeoque posse esse, & non esse; etiamen infallibiliter erit, id est, nunquā eveniet, non esse. Perinde ergo est an Deus determinet, volendo immediatē concurrit, an solum permittendo seu mediatē concurrit per conservationem virtutis activæ, cum reiptione omnis impedimenti: nam post tali permissione, quā infallibiliter sequetur effectus, ac si Deus statueret in mediatē concurrit, quantumvis possit non sequi, etiam in sententia, quā docet in mediatum concursum; nisi velis dicere, hunc concursum destruere libertatem, ut obiecint Auctores concursū mediatum, sed perperā, ut infra videbimus. Benē ergo dixit Felix supponere fore difficultum respondere duobus argumentis factis à Scoto contra concursum mediatum, de scientia, & omnipotentiā.

244.
Scotus in
Repor. docet,
concursum
mediatum
posse susti
neri?

Probat a
ctum sub
stratum
peccato eff
a Deo.

245.
Secundō est declarandum, quo modo est à Deo, vel
Quo modo ut causa immediatē agente, vel quia immediatē est à
sit à Deo.

Quod etiam probet sciens Scotus, non adeo abhorruit concursum mediatum, quin in Reportatio, cādem dist. & qu. judicet; eum posse sustineri, num. 2. in Repor. impres. Colon. & sum. 3. impres. Lugd. verba sunt eadem utriusque impress. quā hic subserbo. Quærit Doctor, an actus peccati sit à Deo; & dicit: Quod actus substratus (privatione in peccato) est aliquo modo à Deo. Illud (inquit) probo; quia omne ens positivum, vel est ex se, vel ab alio: sit actus est quid positivum. & non est ex se (sic enim effet necessitate esse ex se, igitur est ab alio; sed omne positivum, quod est ab alio, vel est à primo immediatē, vel à primo mediante causa secundā. Item: dare elemosynam potest esse peccatum, & potest esse actus meritorii ex diversis circumstantiis; igitur idem actus in specie natura potest esse in operatione meritoria, & demeritoria; igitur habet eamdem causam in esse natura; sed substantia actus meritorii est à Deo; igitur & substantia actus demeritorii.

Secundō est declarandum, quo modo est à Deo, vel voluntate, qua immediatē est à Deo, & sic mediatē est

iste actus à Deo. Dicitur, quod utrumque potest sustineri. Primum potest dici, quod voluntas est immediatē à Deo, & ipsa est totalis causa immediatē. Hoc patet per auctoritates Ecclesiastici 15. v. do 14. ab initio fecit Deus hominem, & dimisit eum in manu consilii sui (vel, ut legit Biblia vulgaris: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui) hoc est, dimisit voluntatem sibi, ut eligat, quod placuerit, ignem, vel aquam, mortem, vel vitam. Igitur videtur, quod voluntas sit tota causa immediata: Deus tamen conservat voluntatem & dedit per influentiam generalē cuicunque actū, quem voluntas eligit. Hæc Doct. Subtilis.

Alias etiam adducit Auctoritates, ut & plures rationes pro illa sententia, id est, pro concurso mediato, quæ tamen eum non convincunt, ut infra declarabitur. Unde num. 4. alias 5. in principio ait: Tamen alia r̄a (scilicet, concursus Dei immediatus) videtur concludi per rationes simiores (scilicet superius assignatas de scientia, & omnipotentiā) Dicit igitur, quod posse ponit, quod ista voluntates essent immediatē activa respectu ejusdem volitionis, sicut ponentes, potestim esse activam, possunt posse potentiam, & objectum immediate agere, & patrem & matrem in productione prolis. Et post pauca: Alius opinio similiter potest sustineri; si causa una causat aliam totaliter, illa in suo ordine sit totalis causa alicuius tertii: prima causa non est immediata respectu tertii, sicut patet de pluralitate formarum.

Igitur Scotus hoc loco ait, sententiam de concurso mediato, esse probabilem, imo, dicit alius, in eam magis inclinat, aut faletem (prout nota Tartaretus Scoti Seclator) in ista controversia est totus problematicus; postquam enim præteriū utramque sententiam, ut jam audivimus, o. n. 5. alias 6. ait. Teneo igitur, quod volitus est à duabus causis essentialiter ordinatis, sive ordinatum essentialiter primo modo (ita ut utraque causa, putat voluntas divina, & creata influat immediatē in volitionem) vel secundo modo; sic ut una causa, scilicet voluntas divina, totaliter causet aliam; nempe voluntatem creatam, & hæc sit in suo ordine totalis causa alicuius tertii, utrūque voluntis. Quis jam nos viderit, si tamen habeat oculos apertos ad videndum in schola Scoti, utramque sententiam posse sustineri, id est, defendi posse concursum mediatum & immediatum?

Nec dixeris: Reportata non esse alicuius auctoritatis; nam quāmvis Waddingus in suis Annalibus eam aliqualiter imminuerit; atque item de illis sic censet Hugo Cavellus, scribens benevolo Lectori ante editionem suam Colonensem: Manum (inquit) apposimus, quā mendas & errata omnia resoluimus, nihil omitentes quā minus opus alias excellētissimum debitē exornatum, & correctum, suoque subtilissimo Auctore dignum, prodiret in lucem. Et post pauca: Sicut proiectori etate scriptum est ab Auctore, ita subtilitate & soliditate excedit Oxoniense Comentarium in minori etate scriptum; posterius illo generatione, prius est eodem perfectione, & acumin, quod mecum testabatur, qui accurate ejus lectioni in- cumbit.

149. cum. Sic ille. Imo & ipse Wadding. in Cen-
sura prelata editioni Lugdunensi Reportata sic
correcta pro genuino fœtu Scotti agnoscit, di-
cens. n. 12. *Rejecto tenebrioso, confuso, & prorsus*
imperceptibili hoc adulterino opere (loquitur de
Report. Colon. impress.) tandem genuinum &
venum fatum edimus. Porro in hoc genuino fœtu
ea, quæ jam exscriptum, invenies locis ei-
tatis.

149. *Interim, quia communior sententia rejicit*
concentum mediatum, & adhæret coœcur si im-
mediato, etiam ad actum physicum peccati, ne-
que repugnat Scotorum; imo in 1. scripto hæc sola
*ab illo approbatur; hinc nolumus ab ea rece-
dere; sed dicimus, etiam eam admisim, nihilomi-
nius impie afferi. Deum peccare, aut esse cau-
sam, vel auctorem peccati; atque adeo mala
culpæ, id est, formale peccati, ne quidem per
accidens cadere sub divinam voluntatem com-
placentia. Probatur (inquit Smis. sup. n. 52.)*
*quia talis complacencia tam moralem (ut ita
dicam) quam physicam repugnantiam habet*
*cum perfectione divinæ voluntatis. Moralem
quidem; tum, quia divina voluntas habet
luminam restitudinem moralem, seu confor-
mitatem cum dictamine rectæ rationis; peccatum
autem, quæ tale, intrinsecam habet obli-
quitatem defecumque ab ea regula: ergo non
potest esse placitum divinæ voluntati.*

150. *Tum etiam; quia si peccatum est placitum divinæ voluntati, non est peccatum, quæ
est contradicatio in adjecto. Consequentia proba-
tur; quia peccatum est recessus à lege Dei; ipso autem complacencia divinæ voluntatis,
quæ vult creaturam rationalem ad aliquid fa-
ciendum aut omittendum obligari, est lex, vel
causa, seu ratio legis divinæ, aut saltē quid
necessariò concomitans illam (juxta varias op-
iones de formalis ratione legis, ut sic, aut legis
divinæ) ita ut, quod est adversus legi divinæ, sit
etiam adversus voluntati divinæ; ergo peccatum
est recessus à complacencia divinæ voluntati;
ergo si est placitum divinæ voluntati,
ad eo illi conforme, non est peccatum.*
Ita Theod.

151. *Appositi ergo dixit S. Dionys. c. 4. de Di-
vinis nomin. Non est in Deo malum; sed neque est
ex Deo malum: aut enim bonus non est, aut bona
facit. Et Nazian. Orat. 1. contra Iul. Deus (in-
quit) nullo modo causa est mali; quippe natura bonis.
Accedit Fulg. lib. 1. ad Mominum: Nun-
quam ad hoc Deus potuit prædestinare, quod ipse
disposuerat præceptio prohibere. Et ibid. Posset peccatum
ex Dei prædestinatione esse, si posset aliquis
bonum justè peccare. Quod etiam eleganter
expressit Tertull. lib. 2. contra Marcionem,
ibi: Delictum non erit Dei, quod est hominis, nec
id est habendus delicti auctor, qui inventur in-
terdicit, inut & condemnator. Et Exhort. ad Ca-
stitatem c. 2. *Excusabitur omne delictum, si dixe-
rimus, nihil fieri à nobis sine Dei voluntate: nimi-
rum, quia si fiat ex Dei voluntate (complacen-
tia) non erit peccatum, inquit Smis. sup. n. 53. Igitur dicta complacencia moralem habet**

repugnantiam cum perfectione divinæ vo-
luntatis;

Sed & physicam, ut sup. dictum est, & pro-
batur ex Smis. sup. n. 52. quia si Deus posset
vele peccatum voluntate complacentia, posset
seipsum non perfectissimè diligere, & conte-
querter non posset tene perfectissimè diligere,
vel posset mutari à non perfectissima dilectione,
ad perfectissimam dilectionem: at Deum
posse seipsum non perfectissimè diligere, vel
non posse seipsum perfectissimè diligere ab-
que mutatione, absurdum est; quia ratione
primi, & posset non esse perfectissimè beatus,
cum beatitudo sit visio, & dilectio Dei; & di-
lectio, quæ se diligit, posset esse non infinita:
ratione secundi, est etiam non infinita, est
que mutabilis divina voluntas. Prior vero Con-
sequentia probatur: quia peccatum est aversio
à Deo sive simpliciter, ut peccatum mortale,
sive secundum quid, ut veniale: ergo si Deus
posset velle peccatum voluntate complacentia,
posset velle aversionem à seipso, sive simpliciter,
sive secundum quid; & per consequens
posset velle malum bono suo oppositum sim-
pliciter, sive secundum quid; adeoque non
perfectissimè diligere bonitatem suam, quæ est
ipse Deus.

Posterior vero Consequentia probatur: quia
si Deus potest se non perfectissimè diligere, &
potest se perfectissimè diligere, dabilis est in
ipso transitus à privatione actus perfectissimæ
dilectionis, ad illum actum, quæ est mutabili-
tas. Patet Sequela: nam non potest esse trans-
itus solum à privatione terminationis ejusdem
actus necessarii, ad terminationem: quia non
datur transitus circa terminationem actus, nisi
vel actus, vel terminus actus posse non esse:
non potest autem non esse divina bonitas, quæ
est terminus divinæ dilectionis. quæ Deus dili-
git seipsum: ergo si dabilis est transitus à pri-
vatione terminationis divinæ dilectionis, quæ
Deus diligit seipsum, ad terminationem; erit
etiam transitus à privatione actus illius per-
fectissimæ dilectionis ad illum actum. Hucus-
que Smis.

Atque has rationes artingit Scetus 2. dist. 37. 254.
q. unicā (aliis 2.) S. Ex isto, n. 16. ibi: Respondet; Quare
quod Deus in se peccare non posset. Patet per hoc; Deus non
quod non potest à se averti, nec formaliter, quia non
potest se non diligere summe, & ordinatè. & cum
omnibus circumstantiis requiritur; alioquin vel non
posset se ordinatè diligere, vel posset mutari, quorum
naturæ est impossibile. Nec etiam virtualiter posset
à se averti, quia nihil aliud à se est necessarium sibi
ad volendum se; quodcumque enim aliud à se est,
quia ab eo volitum, & hoc modo volitum, & pro-
nunc, & pro tunc, ex hoc est sic ordinatè volendum.

Scitè ergo dixerunt SS. Patres Basilius, & Afferere
Alii; tantum est, afferere Deum peccati Deum esse
auctorem, & negare Deum esse. Hæc sunt ver-
ba Basil. in Homil. Quid Deus non est auctor
peccati, est negare Deum malorum. Inspiriens revera menteque & prudentiam
privatus est, qui dicit, Deum non esse: consimilis
tur auctoritati Basil. & nihil inferior dementia, qui dicit, tates Basil.

Deum malorum esse auctorem: aequalē enim ipsorum peccatum esse judico; propterea quod utrique simili-
ter, Deum esse negant; alter quidem omnino non
esse dicens; alter verò non bonum esse decernens: si
enim malorum auctor est, nimirum non bonus est;
quare utrumque est negatio Dei. Sicut ergo im-
pium est, negare Deum esse; si inidem asse-
tere, Deum peccare, aut peccati esse causam,
vel auctorem.

255. 1. Hinc S. Prosper ad Object. Vincent. Object.
S. Prosperi, 10. ait: *Destinanda & abominanda opinio, qua*

Deum cuiusque mala voluntatis, aut actionis credit
auctorem Adulteria enim maritarum, &
corruptelas virginum non inficiere novit sancta
Divinitas, sed damnare, nec disponere, sed punire.
S. Aug. in Expos. Psalm. 7, ait de Deo: *Non*
peccatores facit, sed ordinat, cum peccaverint. Ac
lib. de Grat. & libe. arbitr. c. 21. inquit: *Fixum*
debet esse & immobile in corde vestro, quia non est
iniquitas apud Deum, iuxta illud Apostoli ad
Rom. 9. v. 4. *Quid ergo dicimus? Nunquid iniqui-*
tas apud Deum? Absit.

Kurtius Psal. 5. v. 5. scriptum est: *Quoniam*

non Deus volens iniquitatem tu es: Item Psalm.
44. v. 8. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.*
Quomodo ergo ei iniquitas placet? Odio sunt
Deo impius & impietas ejus, ait Sapiens Sap. 14.
v. 9. & Proverb. 15. v. 9. legitur: *Abominationis*
est Domino via impi. Aliaque innumeræ Scriptu-
rae adferri possent, ex quibus liquido constat
Hac veritas haec veritas. Proinde merito definita in Con-
definita est cil. Areal. II. can. 23. Suum voluntatem homines
*in Conc. II. faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo dispi-
caunt. Et can. 23. sub finem: aliquos ad malum di-*
vinâ potestate praedestinatos esse, non solum non cre-
dimus; sed etiam, si sunt, qui tantum malum credere
velint, cum omni detestatione illius anathema dici-
mus. Quæ verba ex eodem Concil. refert, &
idem definit Concil. Valent. c. 3.

257. 1. Novissime Trid. Sess. 6. can. 6. sic ait: *Si quis*
& Trident. *dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas ma-*
las facere; sed mala opera, ita ut bona, Deum ope-
rari, non permisive solum; sed etiam proprie, & per
se; adeò, ut sit proprium ejus opus non minus produc-
Smising.
Longus. *trum Iude, quam vocatio Pauli; anathema sit. Ubi*
(inquit Smis. sup. n. 54.) in terminis damnatur,
quod dicit Lutherus a. 6. inter damnatos à Le-
one X. Deum operari in impiis mala opera. Fran-
*cis. Longus citat, art. 36. sub hac forma verbo-
rum: *Mala opera Deus in impiis operatur. Verum*
enim verò in Bulla Leonis X. ut refertur à Bi-
nio ro. 3. Conciliorum, neque est art. 6. neque
36. nec quidquam simile in tota Bulla reperio:
ubi ipsi illos articulos legerint, nescio. Parum
*refert.**

258. 1. Meo iudicio, non est expressè damnatus, nisi
An in Trid. *sic eum intellexerit Lutherus, ut Deus tam*
damnetur. *propriè, & per se, operetur mala opera, sicut*
bona, ut patet ex verbis Trid. quæ posita fue-
Lutherus. *runt contra impia verba Melanchtonis in An-*
not. super Epist. ad Rom. c. 8. Certum est (in-
Dammatus. *quit) omnia à Deo fieri sive bona, sive mala, non*
Melanch-
thon. *solum permittendo; sed etiam principaliter & effecti-*
vè. Quemadmodum igitur constiterunt, vocationem

Pauli esse proprium opus Dei, ita & adulterium
Davidis, & sevitiam Manlii, atque etiam proditio-
nem Iudea Dei esse propria opera, oportet fateri.

Videtur etiam haec definitio facta esse con-
tra Calvinum, qui lib. 2. Instit. c. 14. *Qualia sunt Iudea*
*(inquit) de Pharaonis indurazione. An induratio non emolliendo? Id quidem verum est: sed plus ali-
quid fecit, quod obstinatione pectoris ejus oisfirman-
dum satana mandavit. Alii dicunt, hoc decte-
rum esse factum contra illos hæreticos, qui di-
cebant voluntatem merè passivè se habere tam
ad actus bonos, quam malos. Similiter contra
illos, qui cauabuntur, Deum velle peccata, ut
objec̄ta materialia, sub ratione boni, nempe ut
in illis remittendis ostenderet suam misericordiam.
Et hoc sit de hoc: certum est, ibi non dannari
concursum immediatum Dei, & identificatum
concursum creaturæ ad materiale, seu actum
phylicum peccati, quidquid Aliqui dicant. Si
quidem ly. solū, non excludit omnem proprie-
dicitam causalitatem; sed illam tantum, quæ in illa
concurrit Deus ad actionem bonam, scilicet cui
per specialem gratiam excitantem & adjuvan-
tem, ut patet ex verbis sequentibus. Breviter:
Deus non concurrit ad formale peccati seu ac-
tus mali, sicut concurrit ad formale actus boni.
Et ideo malitia, ne quidem per accidens
eadit sub objectum voluntatis complacentis in
Deo; secundus bonitas. Seio, hanc veritatem Ca-
tholicam non carere maximis difficultatibus, per
præsertim in sententia, quæ doctet concutum
identificatum; non tamen proprieatè ab ea vel
ad latum unquam recedendum; sed nibilomini-
nus intellectus noster captivandus in obsequi-
um Fidei; cum neque ex Scriptura, neque ex
SS. Patribus; sed nec ex ratione quidquid pro-
feratur, quod oppositum convineat, ut iam
ostendo, incipiendo à Scriptura, quæ aliquibus
locis significat penitentiam Dei, quæ anè mali
operatus fuisset, Gen. 6. v. 6. Penituit eum,
quod hominem fecisset in terra. Et 1. Reg. 15. v. 11.
Penitit me, quod constituerim Saul Regem.*

Sed haec Scriptura, & similes minoris sunt
momenti: nam ut recte D. Tho. I. part. q. 19.
a. 7. ad 1. Illud verbum Domini metaphoricè in-
tellegendum est, secundum similitudinem nostram.
Cum enim nos penitit, destruimus quod fecimus;
quævis hoc esse posit abesse mutatione voluntatis; nra
cum etiam aliquis homo abesse mutatione voluntatis
interdum velit aliquid facere, simul intendens posse
illud destruere. Sic igitur Deus penituisse dicitur
secundum similitudinem operationis, in quantum
hominem, quem fecerat, per diluvium à facie terra
delevit. Et in quantum Saul, quem constituerat
Regem, Regno propter inobedientiam pri-
vavit. Hoc igitur nullam habet difficultatem.

Magis premit, quod dicitur Gen. 22. v. 2. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Iacob*
&c. ubi Deus præcepit Abraham occidendum
innocentis. Et Exod. 11. v. 2. præcepit filii
Israël futurum: *Dices ergo omni plebi, ut perficiat præce-
vir ab amico suo, & mulier à vicina sua vasa at-
genita, & aucta. Item Osee 1. v. 2. Dicit*

Dominus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dominus ad Osee: *Vade sume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum.* Sed facile etiam responderetur: haec fuisse licita, supposito mandato Dei, quo vel dispensavit in praceptis legis naturae (quam cum natura condidit, & cuius superior est) ut vult Scotus, vel quo mutavit materiam illorum praceptorum, ut loquuntur Alii, scilicet dando Abramam Ius in vitam Iacob, & filii Israel in bona Aegyptiorum, & Osee in corpus ejus, quae fuerat fornicaria, quatenus Deus habet potestatem & dominium omnis creaturae. Atque ita haec Scriptura non sunt de permisiva, sed positiva voluante intelligenda.

263. Quid ergo de hac Scriptura 2. Reg. 16. v. 10. Et sic Rex (David) quid mihi & vobis est Filius Servus? Dimitte eum, ut maledicat; Dominus enim praecepit ei, ut malediceret David, & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit? Nunquid & hic dispensavit in maledictione ista, aut materiam mutavit? Certum est, Semei peccasse, ut patet ex 3. Reg. 2. v. 8. Habet quoque apud te Semei filium Gera filii Lemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione peccata. . . . Tu noli pati eum esse innoxium. Et verum praecipit Dei, nonne voluntas complacientia est? Patet ex dictis, quod sic. Num igitur Deus complacuit in hac peccata maledictione? Absit. Quomodo ergo dixit seu praecepit Dominus Semei maledicere David?

264. Audite responsum D. Aug. lib. de Grat. & libero arbit. cap. 2. *Quis (inquit) sapiens, & intelligit?* Non enim jubendo dixit, ubi obedientia laudatur; sed quod eum voluntatem proprio vitio suo malam in hoc peccatum, iudicio suo justo & occiso inclinavit, ideo dictum est: *Dixit (noster texus legit, praecepit) ei Dominus. Nam si jubentem obtemperasset Deo, laudandus potius, quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus esse punitum.* Nec causa tacita est, cur ei Dominus ita modo dixerit, maledicere David, hoc est, cor eius malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit; ut videat, inquit, Dominus humilitatem meam, & retribuat mihi bona pro maledicto ejus in die isto.

265. Igitur non praecepit Deus propriè, sed impropriè; id est, decretivit permittere maledictionem, quamque positivè ordinavit in poena Davidis. Quod autem ait Aug. *Inclinavit voluntatem in hoc peccatum, intellige, quatenus permisit, ut non in alium, quam in Davidem paratam malitiam exerceret;* siue habens ligatum canem, dimicet tantum contra unum canem, & non contra alium; quod significant ista verba Aug. *Cor eius malum in hoc peccatum misericordia vel dimisit.* Hinc verò, ut notat idem Sanctus Doctor lib. de Prædest. SS. c. 16. *Est in malorum pereftate peccare;* ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate; sed Dei dividentis tentat, & ordinantibz eas. Quod pulchre declarat in Questionibus sup. Exod. q. 18. loquens de obduracione seu peccato Pharaonis, de quo unique Pharaone dixerat Deus Moysi Exod. c. 7. v. 3. *Sed ego indurabo cor ejus, & c. 10.*

v. 1. Ego induravi cor ejus. Num ideo Deus causa peccati Nequaquam.

Attendite, quid dicat Aug. loco citato: *Vitetur Deus bene cordibus malis, ad id, quod vult ostendere bonis, vel quid facturus est bonis. Et quam- 266. Deus indi- vius uniuscujusque cordis in malitia qualitas, id est; raverit cor Pharaonis, ex S. Aug.*

five illuc male moveatur, causis sit, quibus animus propellitur, qua causa ut exigit, vel non existat, non est in hominis potestate; sed veniunt ex oculis providentia, justissima plane, & sapientissima, Universum, quod creavit, disponens, & administrans Dei. Ut ergo tale cor haberet Pharaonem, quod patientia Dei non moveatur ad pietatem, sed potius ad impietatem, vitiis propriis fuit. Quod vero facta sunt ea, quibus cor suo vitio tam malignum resistere fuisse Dei: hoc est enim, quod dicitur, induratum; quia non flexibiliter consentiebat, sed inflexibiliter resistebat, dispensationis fuit obduratum.

Quid est cor Pharaonis fuisse obduratum. *Reflexio. 267. Audite responsum D. Aug. lib. de Grat. & libero arbit. cap. 2. Quis (inquit) sapiens, & intelligit? Non enim jubendo dixit, ubi obedientia laudatur; sed quod eum voluntatem proprio vitio suo malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit; ut videat, inquit, Dominus humilitatem meam, & retribuat mihi bona pro maledicto ejus in die isto.*

Dico breviter: illa Scriptura testimonia, quibus dicitur, quod mala culpa sunt ex consilio, praecipto, & operatione, intellige de permisiva voluntate & causalitate, non quod circa illa purè negativè se habeat ex parte voluntatis lux (qui enim vult permettere, seu non impedit, aliquid vult) sed quia vult solum permissionem illorum; non autem vult ipsa peccata seu ipsorum perpetrationem. Hinc rectè D. Aug. Enchir. c. 100. Propterea magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat prater ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem, quia non sineret, si non sineret; nec utique nolens sinit, sed volens.

Rogat aliquis: quare Spiritus sanctus hanc permissionem sepius exprimat in Scriptura per verba, beneplacitum & actionem significativa: Respondet Smit. sup. n. 94. duabus ex causis. Una est, ut significaretur, illam permissionem voluntatem habere annexam complacentiam alienus boni finis, quem Deus elicere novit ex malis culpas, iuxta illud Aug. sup. Non significativa: Quare haec permissione in Script. subinde explicetur per verba actionem significativa.

Ni-

Nimirum, quia, ut habet c. 96. Quamvis quae mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona; tamen ut non solum bona, sed etiam sunt & mala, bona sunt.

269. Supposita itaque in divina præscientia, ex di-
Malum est vina permisso, malitia humana. Deus ex o-
casione talis mali tale bonum evenire decrevit.
occasio boni. Ita D. Leo Serm. 16. de Passione Domini, re-
S. Leo. spiciens ad illud, quod habetur Act. 4. v. 27. &

28. Convenerunt enim verè in civitate ista adver-
sus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, He-
rodes & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populis
Israel, facere qua manus tua, & concilium tuum
decreverunt fieri, vel, ut legit D. Aug. Prædesti-
navit fieri. Sic, inquam, ait hic S. Pontifex: Nunquid iniquitas persecutum Christum ex Dei
est orta consilio, & illud facinus, quod emi majus
est crimen, manus divinae preparationis armavit?
Non hoc planè de summa justitia sentiendum est.
Quia multum diversum est, quod in malignitate tu-
diorum est præcognitum, & quod in Christi est Paf-
fione dispositum. Non inde procepsit voluntas inter-
sciendi, unde moriendi, nec de uno exstisti spiritu
atrocitas sceleris, & tolerantia Redemptoris. Non
enim has impias furentium manus immisit in se
Dominus, sed admisit; nec præciendo, quod facien-
dum esset, cogit ut fieret; cum tamen ad hoc carnem
suscepisset, ut fieret. Sic ille.

270. Et D. Aug. sup. in qq. sup. Exod. q. 32.
Novit Deus, explaçans illud Exod. 9. v. 16. Idcirco autem
uti malis, ut ostendam in te fortitudinem meam, ait
ex D. Aug. Novit Deus uti malis, in quibus tamen humanam

naturam non ad malitiam creat; sed eos perfert pa-
tienter, quoique sit oportere; non inaniter, sed
utendo eis ad admonitionem, vel exercitationem bo-
norum: ecce enim ut annuntiaretur nomen Dei in
universa terra, vasis misericordia utique prodest: ad
eorum itaque utilitatem Pharaon servatus est sicut &
Scriptura testatur, & exitus docet. Et alia multa
similia apud D. Aug. reperies, quibus significat,
Deum iustitio velle & agere in homini-
bus bono sine, quod illi agunt & volunt mala-
fine, id est, permettere in hominibus ex inten-
tione boni finis peccata illorum. Sic Deus. Gen.
37. permisit injustam venditionem Josephi, ut
per eam salvos faceret multos populos. Et de-
tali voluntate permisiva intelligi posset, quod
dicitur a Josepho Fratribus Gen. 50. v. 19. Num
Dei possumus resistere voluntati? Quamvis Aliqui
id referant non ad venditionem, sed ad igno-
rendum Fratribus culpam, quam Deus volebat
ignofei. Vide Smis. sup.

271. Secunda causa, ob quam Scriptura verbo significante beneplacitum vel pos-
tivam actionem. Est autem ut notat d. Autor
sup. n. 95. quod voluntas permisiva peccati al-
iquando adjunctam habeat voluntatem dandi
occasione peccati, non tantum subtrahendo
auxilium efficeat ad vitandum peccatum, qua-
potest dici occasio negativa, & habet locum in
omni permissione peccati; sed etiam aliquid po-
nendo, aut removendo, ex ejus positione, aut
remotione homo sumat anfam peccandi; adeo

ut, quantum ad externam rerum dispositionem, videatur Deus quasi intendere hominis ruinam, licet eam non intendat; sed solum velit, partim illud, ex quo homo sumit ruinam occasionem, partim illud, quod ex ruina bonum elicere potest, & hoc ultimo modo potest dici dare pos-
titivam peccandi occasionem.

Probatur exemplis desumptis ex Script. Sa-
era, Gen. 4. Deus respexit ad munera Abel, per
quod ad aemulationem & ad fratricidium in-
citarus fuit Cain, Gen. 37. Cum Ioseph nar-
rasset divinam revelationem de future præ-
patatu suo super fratres, illos ad odium sui, & in-
iquam venditionem inflammat. Et familia
quæplurima tam in veteri, quam in novo
Testamento reperies exempla, in quibus ex be-
neficiis à Deo aliquibus consessis prævi homi-
nes occasionem peccandi accepertunt. Quis
propterea dixerit, illa peccata placuisse Deo,
estò ea præviderit. Nonne & homines cens-
eris possunt dare aliis positivam peccandi
occasionem? Ita docetur in materia de feando.
Quod autem non semper id possit homo, pro-
ratio est; quia non semper habet justam causam,
permittendi ruinam proximi. At vero Deus
semper habet sufficiemt causam, sicutem illam
universalem, ut ostendat potentiam, justiciam, mi-
seriam suam, iuxta illud ad Rom. 9. v. 17. Dicit
enim Scriptura Pharaoni (Exod. 9. v. 16.) quia in
hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem
meam, & ut annuntiaretur nomen meum in universa
terra. Ergo cuius vult misericordia, & quæ vult, induat.

Indurat inquam, ut per desperationem & sub-
tractionem auxiliis efficiat ad evitanda pecca-
tum per positivam operationem, non ad pecca-
tum, sed ad occasionem peccati. Quand legiti
(inquit Aug. lib. de Grat. & libero arbit. c. 21.)
in litteris veritatis, à Deo seduci homines, vel obtu-
vel obdurari corda eorum, nolite dubitare, præcessit
mala merita, ut iuste ista patenterent. Sic ille. A
quo si petas: & amabò, quomodo indurat.
Respondet lib. de Prædest. & grat. cap. 4. In-
durare Deus dicitur eum, quem molire noluerit; sic
etiam excacare dicitur eum, quem illuminare no-
luerit. Et Epist. 105. Non indurat Deus im-
pertiendo malitiam; sed non impertiendo misericordiam.
Et in illud Psal. 77. v. 49. Misit in eis
immisionem per Angelos malos, ait. Hanc iniqui-
simam, & malignissimam obstinationem, Deus iam
facere dicitur, non instigando, & inspirando; sed
desiderando facit.

Item lib. 1. ad Simplic. q. 2. Obdurare (sic: re-
quit) Deum, est nolle misericordia: nec ab illo irrogatur
aliquid, quo sit homo deterior; sed tantum, quod De-
us melior, non erogatur. Et lib. 5. contra Jul. cap. 3.
Cum dicitur homo tradi desideris suis, inde sit reus, s. d.
quia desertus à Deo, cedit eis atque consenit, vin-
citur, capitur, trahitur, possidetur. Denique
53. in Joan. lego sequentia verba: Sic excaca
Deus, sic obdurat, desiderando, non adjuvando. Ece in
his omnibus locis tradit primum modum in-
durationis suprà positum: à quo tamen non
excludit posteriorem: sed eum adjungit d.
lib. 5. contra Julian. cap. 3. ubi fuscus docet,

non permissionis tantum, aut patientiae divinæ, esse peccata; sed etiam potentiae, ut sic priora peccata puniantur.

Idque variis probat Scripturis, ut illa imprimis ad Rom. 1.v. 21. Quia (Genitiles) cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt &c. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum &c. Propter quod tradidit illos Deus in passione ignorantia &c. Item illa 31. Reg. 21. & 22. Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum &c. Et dixit Dominus: Decipies & pravalebis: egedre & facias. Et ita illa 19.v. 14. Dominus misit in medio eius spiritum virginis, & errare fecerunt Agyptium in omni opere suo &c. Et multa alia (inquit Aug.) commemorare possemus, in quibus liquido appareat, oculo iudicio Dei fieri perversiōnē cordis, ut non audiat, quod verum dicitur, & inde peccetur, & si ipsum peccatum praecedens etiam pōna peccati.

Et post paucā reprehēdit Jul. Pelagianū, quod illa testimoniū de sola patientiā, & non etiam de potentiā inducōne ad malū, à Deo proveniente exponeret, dicens: *Quid est autem quod dīs: Cūd desideriis suis traditi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsa: quasi non simul posuerit huc duo idem. Apostolus & patrītiam, & potentiam, ubi ait (Rom. 9. v. 22.) Sic autem Deus volens ostendere iram. & demonstrare patientiam suam, attulit in multa patientia rāsa ira, & quā perfec̄ta ē suns in perditionē. Ac eo dem̄ lib. cap. 4. sic ait: *Quis ista desipiat, ut cūm audierit, quid in Psalm. 139. v. 9.) canitū: Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori: hoc dicat orasse hominēm, ne Deus sit patiens erga illum, si Deus non tradit, ut nūla fiant, nisi patiētū hominēs ex abundā cūm fore?.**

Non ergo (ut bene nota Smisig sup. n. 97.) reprehendit D. Aug. Julianum (nisi seipsum velit reprehendere) quod dictas Scripturas exponat de permisiva voluntate, nec de hoc sicutus quæstio inter illum & Julianum, an Deus solum deferendo, an etiam alio modo tradat impios desideriis suis: sed utrum Deus solam patientiam exerceat circa impios, relinquendo illos in peccatis, nec puniendo, utrum vero etiam poterit & justitiam exerceat, eos deferendo cadere in alia peccata, ad punitionem praecedentium peccatorum. Hinc c. 3. sic ait D. Aug. Curavit ergo Apostolus dicere, quanta pena sit, à Deo traditi passionibus ignominia, sive deferendo, sive alio quacumque vel explicabilis, vel inexplicabil modo, quo faciat hunc summe bonus & ineffabiliter justus. Porro alius modus est per positivum inductionem in occasioneum peccandi, ut sup. diximus. Vide Smisig sup. ubi hæc latius, & optimè deducit.

Tantum subscriptibam adhuc unum locum ex d. cap. 4. Quid (inquit) est, quod quotidie dicimus: Ne nos inferas in tentationem, nisi ut non tradamus concupiscentias nostras? Usu quique enim tentatur a concupiscentia sua abstrahat.

erga nos patiens bonitas ejus? Non ergo ejus inveniamus misericordiam; sed potius iracundiam provocamus. *Quis ista sapiat sanus, imo quis vel fortis* haec dicat? Tradit ergo Deus in passione ignominia, ut sicut, quae non convenient, sed ipse convenienter tradit, & sicut eadem peccata, & peccatorum supplicia præteriorum & suppliciorum merita futurorum. *Sicut tradidit Achas in pseuso-Propheetarum mendacium;* sicut tradidit Robgam in falso constitutum. Facit bac miris, & ineffabilibus modis, qui novit iusta judicia sua non solùm in corporibus hominum; sed & in ipsis cordibus operari. Qui non facit voluntates malas, sed utitur eis, ut volunt, cum aliiquid iniquè velle non possit.

Ex quibus omnibus, atque aliis sanè plurimi, quæ locis citatis apud Aug. videri possunt, apparet manifestè, quomodo intelligendum sit, quid item S. Doctoꝝ scribit lib. de Correp. & gratia cap. 7. Cum itaque audiri malum: Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est? Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per judicium. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum; illum ad effundendum sanguinem suum. Elegit, inquam, Judam effundendum sanguinem suum, id est, decretu permissore peccatum ejus, dando etiam positivam occasionem, ei committendo loculos, non ea intentione, ut eum traderet, ductus amore penitentie; sed ut (auditis Aug. ibidem) per ejus opus damnabile, illud, propter quod ipse venerat, opus venerabile completeretur. Eodem modo intellige, quod habet lib. 2. de Grat. & lib. arbitr. scilicet: Operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, iudicio utique suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto.

Qui ergo ad illud, quod scribit Eusebius, cap. 101. Aliquando bona voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult, etiam ipse bona malis amplius, multoque certius voluntate, non solum illius mala voluntas esse nunquam potest. Tanquam si bonus filius patrem velit vivere, quem Deus bona voluntate vult mori. Et rursus fieri potest, ut hoc velit homo voluntate malam, quod Deus vult bonam; velut si malus filius velit mori patrem, velit hoc eiam Deus. Tantum interest, quid velit homini, quid Deo congruit, & ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut aut approbetur, aut improbetur. Ubi videtur Deus exculare a peccato propter bonum finem, quo vult illam mortem. Et clarius id exprimit Epistola 48, ad Vincentem, ibi: Cum Pater tradidisset filium, & Christus corpus suum, & Iudas Dominum, cur in hac traditione Deus est iustus, & homo reus, nisi quia in re una, quam fecerunt, causa non una est, ob quam fecerunt? Ergo (inquit Adversarius) ideo Deus non peccat, esto velit peccatum; quia vult illud ob bonum finem, Christus videlicet, & Deo fecerunt id, ad reditum dum venire

¶ Deus, tecum tu, ad reuendendum genus
humanum; Judas autem, ad implendum avari-
tiae pactum.

279: Quomodo Deus elegit Iudam ad effundendum sanguinem Christi. S. Aug.

280.

卷之三

281.

Peccatum
nequit bono
fine honesta-
bri. Pro-
basur.

justa causa ad illud peccatum traditionis; homo autem reus fuit, quia positivè intendit illam traditionem contra legem, & conscientiam. Namverò peccatum nequit bono fine honestari, ita ut illius intuitu possit esse rectè volitum à Deo. Et ratio est; quia ut aliquid rectè volitum sit ratione alterius, debet alterum esse rectè volitum, & id, quod est volitum ratione ipsius, debet eum ipso habere connexionem in ratione cause, vel effectus; quia non est alius modus participandi ab altero rationem volitum: eum ergo peccatum nec sit medium sive causa alienus boni; sed potius destruet per se ordinem boni, quatenus est de ordinatio à summo bono, à quo sumitur participatio omnis boni creati; nec sit effectus alienus boni; quia non causatur efficiendo, sed deficiendo; sit, ut peccatum ne quidem per accidens rectè volitum esse possit. Ita Smisius sup. num. 99.

282.
Mala natu-
ralia, &
pena pos-
sunt hone-
stari.

Secùs est de malis naturalibus, aut malis poenæ; nam illa possunt esse occasio, vel medium ad aliquid bonum; ut malum poenæ ad ostensionem justitiae; privatio formæ ad generationem; possunt quoque esse effectus causari per effectus alienus boni; ut privatio formæ expulsa est causata per dispositionem ad formam acquisitionis. Quid ergo mirum, si Deus possit velle mala naturalia, & mala poenæ, non autem mala culpæ? Hinc rectè dixit Aug. sup. quod Deus possit velle mori patrem, tametsi malus filius peccet, id volendo: & quod Pater justè tradiderit Filium suum; Judas autem in justè: quippe mala naturalia sunt, quæ ex bono fine honestari possunt; secùs mala culpæ.

283.
Objetio.

Solutio ex
Smis.

Dices: Etiam voluntas peccati in Deo potest habere bonum finem, eumquæ meliorem, quæ sit gravitas malitia peccati, ita ut minus malum sit peccatum, quæ carete illo bono, quod Deus intendit: non est autem perversum, eligere inter duo mala, id quod minus est: ergo non est perversum, quod Deus velit peccatum. Respondet Smisius sup. falsum esse, quod peccatum sit minus malum, quæ destitui quibusdam bonis, quæ Dei bonitas præstat occasione peccati: quia denegatio horum bonorum nec est malum, cum non sit negatio boni debiti, sed ex mera misericordia & liberalitate præstati; nec etiam sit malum, fore malum morale, sed naturale, prout naturale est idem, quod reale in ordine naturæ, vel gratia; & malum morale majus est naturali; v.g. maior malus est malum unum peccatum veniale, quæcum mors naturalis omnium hominum, & quæcum mors naturalis.

284.

Igitur neque Scriptura, neque SS. Patres aduersantur nostræ Conclusioni. Nunquid ra-

tio? Et quidem teneremus concursum materialium, qui probabilis est, nulla hic foret difficitas: maxima autem est in sententia communiori, quæ asservit concursum immediatum, & simultaneum; ita, ut sit eadem actio Dei, & creature terminata ad esse physicum peccatum, sive ad actum materiale, qui respectu creatura est peccatum seu malum culpa: difficile, inquam, est ostendere, quare potius creatura sit causa peccati pro formalis, quam Deus, sive quare malaculpa potius pertinet ant ad objectum voluntatis creatæ, quam voluntatis divinae.

Divertit responsones invenies apud Smisius sup. a num. 58. usque ad 74. quæ tamen non carent suis oppositionibus, & cavillationibus, ut ibi videbis: ipse autem num. 75; inquit Di-^{te}co ergo, rationem, ob quam voluntas creata, & non Deus, sit causa malitia moralis, etiammodi Deus, cum voluntate creata concurreat immo-^{re}diatè ad entitatem actus peccati, esse, quod voluntas creata, non autem Deus, sit formale principium determinativum communis actionis utriusque causæ ad talum actum, qui est peccatum. Et hoc est, quod dicit Seorus 2. dist. 37. q. 2. S. Ad solutionem, p. 14. ibi: Ita igitur, si ad velle voluntatis creata concurrunt due voluntates, scilicet voluntas creata, & divina, potest esse defectus in ipso velle (creato) ex defectu alterius causæ; & hoc, quia ista causa potest rectitudinem dare actui, quam tenet dare, & tamen non dat: alia autem, sicut non tenetur eam dare, tamen quantum est ex parte dat, si voluntas creata cooperatur. Universaliter enim, quidquid Deus dat antecedenter, daret illud consequenter, quantum est ex se, nisi esset impeditum dando autem voluntatem liberam, dedit antecedenter opera recta, quæ sunt in potestate voluntatis; & ideo, quantum est ex parte sui, dedit rectitudinem omnium actuum voluntatis, & voluntati ex consequenti dare, si ipsa voluntas, quæcumque actum elicere volueret ex parte sui. Est igitur defectus in effectu dat. Deinde causarum, non proper defectum causæ superioris, sed inferioris; non quia causa superior causet rectitudinem in effectu, & inferior oblitigat: sed quia causa superior, quantum est de se, causaret, si causa inferior secundum suam causalitatem causaret; & id rectitudinem non causaret, est proper hoc, quia causa secunda, quantum est de se periret, non causat. Hoc ille.

Ex quibus confessum cognoscitur quid sit, voluntatem creata esse formale principium determinativum communis actionis utriusque causæ; scilicet, esse rationem, quare communis actio, non solum à voluntate, sed etiam à causa prima determinata procedat; quare causa prima sese accommodando determinationem causæ secundæ, ipsa etiam ex propria determinatione concurrit ad actionem, ad quam suum concursum determinat causa secunda.

Illiud enim (inquit Smisius sup. n. 81.) appellamus formale determinativum in unoquoque ordinis, quod ita est ratio alicujus tertii determinati, ut etiam alteri determinativo sit ratio, ex id determinatum constituit. Sic forma substantialis dicitur formale determinativum in cōposito physico,

hō, & differentia specifica formale determinativum in specie, & differentia individualis formale determinatum in individuo, substantia incommunicabilis formale determinativum in supposito; quia & forma materia, & differentia specifica gradus generico, & differentia individualis gradus specifico, & substantia incommunicabilis natura substantialis est ratio constitutiva determinatae talis compositum, talis speciem, tale individuum, tale suppositum. Sicut igitur modo (quamvis non per omnia quadrat similitudo) quia causa secunda, se determinando ad eam actionem, est ratio, cur etiam causa prima seipsum liberè determinet & eandem actionem, vocatur principium formale determinativum communis actionis. Hucunque Theodor.

233 Determinativum, inquam, non quidem quoad ad individuum; sed quoad species & exercitium. Cū quā malitia moralis fundetur in eo, sita moralis, quā liberè elicatur actus talis (specie), & exercitū hīc & nunc cum talibus conditionibus, quibus illeius est, necepe lege, & conscientia prohibente, & cum indebet circuū stantiis; requiri ex dīs, quād causa secunda libera est sola principium formale determinativum actionis malitiae, quoad malitiam ejus. Imò (inquit praeius Auctor sup. nūm. 82.) ulterius requiri, esse solam principium malitiae; quia malitia non fundatur in actu positivo quodcumque exercito determinatae (quo pacto etiam diximus. Deum concurrendo ad exercitum ejus determinatae) sed exercito determinatae contra legem, & rationem seu conscientiam in talibus circuū stantiis: si autem non exercetur, nō à principio formali determinativo; lex erit & conscientia verar, & se formalem rationem, cur ille actus sit hīc & nunc; huic autem formali principio cooperari, se ferme accommodare, solūm vrat lex & conscientia, quād physice, & moraliter possibile est, vrat talem cooperationem: vrat autem cooperationem ad actum peccari, ad quām se determinat causa secunda, quā est formale determinativum illius actus, tam physice, quam moraliter, impossibile est prīmū causā, ut statim ediscatur. Sola igitur causa secunda est principium malitiae moralis annexae actui positivo, vel privationi physice. Atū peccati.

189. Porū Deo esse moraliter impossibile non cooperari, ut vrat peccatum voluntatis crea- 12. probat idem Auctor n. 87. Quia id non pos- sit ab quo maximo inconvenienti, perturbando telicē totū ordinem: natura, & causas liberas ad bonum necessitando, nec illis cōfrendo con- cūsum ad operānū convenienter suę naturę, id est, ex libertate & indifferentiā ad opposita, quemadmodum aliis causis naturalibus est. re concūsum suę naūrā congruentem. Deinde, nec potest idem physice; quia, supposita lege, à le ordinariā quā vult cum omnibus causis tecum, iuxta suam exigentiam, regulariter seu ut pluriū concurrendo, etiam physice, sibi impos- sibile est, ratione suę immutabilitatis, & omni- Tomus I.

potentia, talem legem non mandare executioni. Ita Theod. An benē, tu cogita. Quid ego sentiam de hac impossibilitate, tam morali, quam physice, & quid contra eam posset obiecti, reservo in alium locum, ubi de providentia divina circa peccata.

290. Eā autem suppositā, liquet, quād sic ut causa secunda in multis casibus, non solum potest Causa se- permittere peccatum in alio, sed etiam ad illud etiā potest in aliquibus causis pro- concurrendo physico concursum, v.g. ancilla juvare dominam se ornantem malo fine, mali ulteriorum pecuniam dominorum erogare mutua tariis, & lucrum uirorum ab his oblatum re peccatum alterius. cipere, & pignora tervare (& sic in aliis casibus infinitis contingit) qui omnes exculcantur, ed quād moraliter nequeant eas actiones evitare, id est, sine magno iuo incommode, quidni si militer, & mul d magis Deus possit concurrendo physico concursum ad actuū physicum, seu materiale peccati, ad quād a causa secunda determinatur?

Sed enim, reponit quād ipsam; dicta actiones sunt indifferentes, & id dīcet eas ponere. Re Objec- spondeo etiam physicus actus qui est peccatum, solūtū, est indīcens, id est, ex natura rei non dicitur ipsum moralis malitiae; sed ex sola speciālē conditione operandi causa secunda, scilicet in quantum dīpendet ab illa, tamquam à formali principio determinativo contra legem, & conscientiam hīc & nunc. Ex quo solvitur Altera ob- hæc objec- tio, quād causa principalis est. Etū sit dictum expli- causa annexa; ad dīcēt que Deus existit, causa actū dīcēt. positivi, si etiam causa malitiae annexa. Verū est enim Antecedens, quandū annexum ex natura rei conseqūitur principale, sive per se, sive per accidens conseqūatur. Quod, ut dictum est, in causa nostro nō habet locum.

291. Si inferas: ergo malitia moralis est denomi- natio extrinseca à proximo & formali princi- pio. Respondeo concedo. Ergo Deus est causa malitiae moralis; quia est causa formæ de- nominantis, scilicet potentiae libertat. Negatur. Consequētia: siquidem (ut nota Smil. sup. n. 84.) denomi- natio malitiae moralis non suntur à potentia proxima libera, ut potentia est, seu in actu primo spēcata, quo pacto etiam Deus in actu primo est causa ejus, sed ut sp. Etata in actu secundo, seu quātū hīc & nunc, instar principii formalis determinativi, actū se determinat liberè contra legem, & conscientiam; Deus autem non est causa hujus determinationi (deter- minatio enim causæ libera, ut liberè agentis, ab ipsa sola est, & nō ab extrinseco) ergo nec denomi- natio: inde sumptū Deus est causa. Sic ille.

292. Quāvis ergo Deus causa materialis physi- cum peccati, haud equidem materialis morale. Et autem materiale physicum, essentiale & in- trinseca ratio actus, quā in tali specifica & in- dividuali ratione entis realis constituitur. Por- rō materiale morale, est denominatio actus ex- cum. Quid erit à principio formalis libero contra legem, & conscientiam, si est actus malus; secundum le- gem (principiē permittere aut conseruentem) & conscientiam, si est bonus. Et vero, quād ma- teriale

Malitia op- denomi- natio ex- seca.

Deus non causa ma- teriale mo- rale peccati, sed physi- cum. Quid erit si.

teriale physicum possit esse absque materiali
moralis, pater in homine rationis usu destituto
eliciente eundem specie actum odii Dei, quem
elicit alius ratione utens, ille naturaliter, iste
moraliter. Hujus ergo (inquit Smising sup.
num. 91.) materialis physici in actu peccati
tam Deus, quam voluntas creata est causa:
illius autem materialis moralis in eodem actu
causa, est sola voluntas creata, quae sola est prin-
cipium recipiuntis talis actus.

294. Hinc etiam pater quo sensu verum sit, quod
quidam DD. dicunt, Deum velle positivè
peccatum pro materiali; solum autem permis-
sive pro formali. Nam (inquit Smising) in-
moralis Deus telligendum est de materiali physico, mate-
riale autem morale Deus solum vult permissi-
vè; alias enim si illud veller positivè, etiam
veller (saltu per accidens) positivè privatio-
nem moralem, quae est peccatum formaliter;
quia privatio sicut non est causabilis, ita nec
volibilis nisi per accidens ratione positivi, in
quo fundatur; & qui vult per se positivè rale
fundamentum, vult (saltu interpretativè)
positivè per accidens annexam privationem.
Sic ille.

295. Dicimus ergo, Deum non solum non pec-
care (quod etiam haereticis fatentur) sed nul-
lefit esse causa peccati, non declarat
lo modo esse causam moralem peccati, sive
causam malitiae moralis. Aliquid posse causam
est peccati, & tamen non peccare; pater in
appetu sensitivo hominis lapsi, seu con-
cupiscentia, quam Apostolus aliquando peccatum
appellat; quia ex peccato est, & ad peccatum
inclinat, adeoque causaliter peccat; nequa-
quam autem formaliter, cum sic motus con-
cupiscentiae non sit liberè elicitus aut impera-
tus; sed antecedens usum liberi arbitrii. Et
quamvis natura rationalis, & libera non posse
causa peccati, quia peccat, largè loquendo
esse causa peccati, ut est quicunque defectus per-
peccati, quin & actionis debita naturæ rationali, quæ tali;
tamen strictè loquendo de peccato, prout est
defectus perfectionis debita ex lege, quia est
imperium Superioris, potest quis intelligi
causa peccati, quia peccat; pura, si non est
subjectus legi: aique ita Deus, qui non subest
legi, potest intelligi esse causa peccati, quia
peccat strictè loquendo; tamen, non quia
peccat largè loquendo, id est, quia agat inde-
center sua perfectioni.

296. Interim tamen (ut notat Smising sup. num.
80.) eo ipso formaliter, quo est causa peccati,
suntio in-
ter peccare, non peccat largè loquendo; quia (inquit ille)
peccare est dominatio intrinseca peccanti,
& esse cau-
sam pecca-
ti, non peccat largè loquendo; tamen, non quia
peccanti, est dominatio extrinseca sumpta ab actione tran-
seunte, quia in alio quis causat peccatum, quia
action est objectum volitionis, quia formaliter
peccat causa peccati, volendo in alio causare
peccatum. Itaque causare peccatum alienum,
& peccare sic causando, sive instar objecti &
actus comitantur; vel etiam (quod in idem
redit) instar peccati externi & interni; for-

maliter autem diversa sunt. Imò hinc sit, ut
probando, Deum non posse peccare, non eo
ipso per locum intrinsecum probetur, ipsum
non esse causam peccati; sed solum per locum
extrinsecum, & ex concomitanti hæ Conse-
quentia: Omnis qui potest esse causa peccati potest
peccare: sed Deus non potest peccare: ergo non potest
esse causa peccati.

Sed hic non inquirimus istam rationem ex
parte Dei, cur non possit esse causa peccati; Cor-
sed invenimus rationem ex parte effectu, Car-
sulam, quæ causam peccati est, in quantum talis est, la
repugnat illum esse à Deo, seu quid in tali
actu proprium sibi vendicet voluntas creata,
ob quod ipsa sola possit esseri causa peccati.
Et rationem constituimus in libera determina-
tionem arbitrii creati ad actum peccati, instar
formalis principii actionis communis sibi, &
Deo. Hucusque Theodor, nunquid opposit. Sicut
ut Scotorum? Non puto. Quod ne gratis dicere
videar, mens Scotorum sup. citata explicanda erit.
Sie autem eam explicat Smising sup. num. 83, cap.
dicens: Nec Scotorum illi faver dogmati Sutorum
priorum, quo dicitur, Deum absque peccato
esse causam peccati. Quod enim per debitum
vitandi peccatum declarat, solum voluntatem
creata esse causam peccati; non declarat
tamquam per rationem adiquatam, quasi so-
lum id est Deus non sit causa peccati, quia
non debet illud vitare, cum non sit legi sub-
jectus, nec peccabilis: Deus enim non propter
legem Superioris, sed propter essentiam suam
restitutinem debet vitare peccatum, quantum
sibi possibile est; nempe, ut non
determinet se tamquam formale principium
ad actum peccati; quod autem ad illum non
cooperetur, impossibile est.

Unum ergo partiale rationem constituen-
tem causam peccati, continet, quod docet Scotorum,
causam secundam debere vitare peccatum,
quæ ratio suo modo est Deo communis. Al-
terum vero partiale causam addit, cum ibi
den docet, causam secundam posse vitare peccatum:
& rursus aliam, cum docet, illam quan-
tum ad se pertinet non vitare; sed ponere Deo
impedimentum, quod minus causat actionem re-
cta; ubi y. Quanum ad se pertinet. Et, Ponere im-
pedimentum, est esse formale principium deter-
minativum, quare Deus cooperetur ad actum
peccati; & haec duæ partiales rationes, nempe
posse vitare, & ex parte sui non vitare actum
peccati, non quadrant in Deum, ut explicatum est.

Nec refert, quod Scotorus dicas, Deum posse
vitare peccatum, quatenus dicit, illum posse cur-
dare restitutinem actui: nam loquitur de pos-
sibilitate absoluta, non de possibili ex hypothesi,
quo pacto nos diximus, Deum non posse vi-
tare cooperationem ad actum peccati. Deni-
que, cum sit ibidem: esse defectum in effectu
duarum causarum; non quia Deus causat re-
stitutinem, & voluntas creata obliquitatem;
non negat, solum voluntatem creata causare
obliquitatem; sed negat, causare obliquitatem
potest.

postquam Deus causaverit reitudinem, quasi Deus prius causet actum, cui annexus est defectus, quam voluntas creata; & ita prius in illo & ita sit à Deo causata bonitas moralis, quam à voluntate creata sit causata malitia moralis, hoc enim fallum est, cùm ille actus sit totus malus moraliter, nec causa prima prius cauget, quam secunda, quandū ad eundem effectum concur-
runt. Hacendū Theod.

Audite nunc Scotum, immediate post verba, lux ex eo recitata: Et si obijicitur (inquit) de illis duobus instantibus natura, sicut objectum est, quid Deus in primo daret reitudinem actui. Respondeo & dico, quod prioritas, quæ includit, ea posse esse sine se invicem absque contradictione, non est ordo in causis; ut causant effectum communem; sed simul causant. Sicut enim loquendo de diversis generibus causarum, non prius natura materia materia, quam efficiens efficiat, quasi sine contradictione posse esse materialium & non effectum, vel è con-
verso: sed tantum prius natura, hoc est, perfectius una causat, quam alia; ita in eodem genere causa diversa causa ordinata, licet habeant ordinem secundum perfectius, & imperfectius causare, non ha-
bent tamen prioritatem natura, qua dicat, posse esse prius natura sine se invicem respectu tertii. Imo sicut in uno in-
stante natura materia materia, & efficiens efficit: ita duae causae efficientes ordinatae (licet est causa prima, & secunda) in uno instanti natura causant effectum communem; ita, quod neutra tunc causat sine altera, sed quod effectus non rectus causetur, hoc non est nunc propter causam priorem, quæ, quantum est ex se, recte causet, si secunda causet; sed propter defecitum causa secunda, quæ in potestate sua habet concusare causam primam, vel non concusare, & si non concusat illi, ut tenetur, non est rectitudine in effectu communis ambarum.

Consummabit scribit. Ad argumenta 4. qua-
fionis, num. 20. Etsi (inquit) peccatum sit à vol-
lante creata, non tamen est à Deo; quia Deus non
primo deficit, sed, quantum est ex parte sui, omnino
non deficit; sed tantum est defectus in actione pro-
prie deficere causa secunda in agendo: nec etiam
potest Deus prius deficere, ita quod defectus in effectu
sit peccatum; quia si ipse primo non ageret, carentia
reitudinis in actu non esset debita. Ita Doct.
Subi. Ex quibus locis colligit. Felix tr. de Pe-
ccatis cap. 8. diffic. 4. num. 8. dicendum esse,
idem malitiam formalem tribui creaturæ, &
non Deo, quia cùm sit defectus, provenit à
causa deficiente, quæ solum est creatura: nam
Deus solum est causa efficiens, nullo modo
deficiente.

Porro malitiam seu peccatum esse defectum,
& per consequens, causam ejus esse deficiente,
& non efficiens, ostenditur ex D. Aug.
lib. 2. de Libero arbitrio. ibi: Nulla ergo natura
est, quæ non sit ex Deo. Motus ergo ille aversionis
(voluntatis à Deo) quod fatetur esse peccatum,
quoniam defectivus motus est: omnis autem defec-
tus ex nihilo est, vide quo pertineat, & ad Deum
non pertinere, ne dubites: Hinc exponens illud
Joannis 1. Omnia per ipsum &c. tr. 1. in Joan.
sic ait: Videte, ne sic cogereatis, quia nihil aliiquid

est: solent enim multi male intelligentes, sine ipso
factum est nihil, putare aliquid esse nihil. Peccatum
quidem non per ipsum factum est, & manifestum est,
quia peccatum nihil est, & nihil sunt homines, cum
peccant.

Ecclib. 12. de Civit. cap. 7. in principio sic
ait: Nemo ergo quarat efficiens causam mala
voluntatis; non enim est efficiens, sed deficiente; quia
ne illa effectio est, sed defectio: deficere namque ab
eo, quod summe est, ad id, quod minus est, hoc est in-
cipere habere voluntatem malam. Causas porrè de-
flectionum istarum, cùm efficiens non sint, ut dixi, eod.
sed deficiente, velle invenire, tale est, ac si quisquam
veli videre tenebras, vel audire silentium. Et in fi-
nre: Hoc scio, naturam Dei nunquam, nusquam, nulla
ex parte posse deficere, & ea posse deficere, quæ ex
nibilo facta sunt. Quæ tamen quoniam magis sunt,
& bona faciunt; tunc enim aliquid faciunt, cum
causas habent efficiens; in quantum autem defi-
cient, & ex hoc mala faciunt, quid enim tunc fa-
ciunt, nisi vana? causas habent deficiente.

Sed quæ iste voluntas (inquit Scotus sup. n. 10.)
contraria per differentiam aliquam ad voluntatem
creata, quam circumloquimur per hoc, quod est li-
mitatum, est proxima causa deficiente, & per hoc
causa per accidentem respectu peccati: & idem acci-
denter, etiam ex parte causa, accipiendo voluntatem
in communi pro causa: quia pro quanto intelligitur
ista differentia superaddi, accidit sibi per accidentem
esta causa respectu peccati. Sicut si diceretur, quod
animal non est causa per se intelligendi, sed per acci-
dents: quia animal perfectissimum intelligit; non
quod perfectissimum sit propria ratio intelligendi,
quia animali simpliciter accidit: sed rationale, quod
animali accidit, ut differentia generi, quod rationale
circumloquimur per hoc, quod est perfectissimum.

Ita in proposito, illam differentiam specificam, quæ
voluntas in communi contrahitur ad voluntatem
creata, quæ contraria, vel differentia, nos modo
latet, circumloquimur per hoc, quod est esse limita-
tum, vel defecitibile, vel ex nihilo: & si toti attri-
buuntur actus isti tamquam causa magis proprie-
tatis voluntatis de se. Quod verum est, si intelligatur
de hoc contrario, scilicet de ista voluntate in specie:
ei enim convenit non tantum per accidentem, sicut vol-
luntati in communi, sed quasi causa propinqua, ita
quod cuiuslibet tali voluntati potest convenire, & nulli
alii: & hoc modo debet intelligi prima opinio de
defecitibilitate voluntatis.

Igitur, secundum Scotum, sola voluntas
creata est defecitibile, adeoque deficiente; & Hoc sola est
per consequens, causa peccati seu malitiae for-
malis, quæ non causatur etiam per accidentem,
nisi deficiente. Illa est causa deficiente (inquit
Felix sup. num. 9.) quæ tenetur se subdere, & Que sit
conformare suo Superiori, & non conformatur:
sed creata voluntas tenetur Deo conformari,
siquidem Deo subdita, & non conformatur,
dum peccat, secundum illud Psalm. 36. v. 27.
Declina a malo, & fac bonum: ergo illa est causa
deficiente, Hoc autem non convenit Deo seu
voluntati increatae, ut clarum est: quoniam
enim tenetur ponere reitudinem suo actui,
cum sit summe sapiens & rectus; non tamen

actui creature, qui est effectus actus Dei; sed sicut provisor generalis debet relinquere hominem in manu consilii sui. Illud (inquit Scotus sup. 5. Ad argumenta, num. 21.) quod est formaliter actus voluntatis mea, quo scilicet voluntas mea vult, non est actus voluntatis divina, sed effectus ejus; qui voluntas divina semper est ordinata. Et actus ejus rectus; & iste actus voluntatis mea (intelligi peccatum) est inordinatus, quia caret rectitudine debita. Iste autem actus a Deo causante est ordinatus, sicut materiale respectu causans; quemadmodum in nobis actus noster est materialiter bonus, quia potest esse ex charitate elicitus.

306. **Objec.** Sed contraria dicit aliquis: desicer hinc, est non efficere; sicut Philosophus dicit 5. Metaph. quod quemadmodum nauta presentia est causa talius navis, sic ejus absentia est causa perditionis illius; & utrumque est in eodem genere causa. Ita igitur non efficere rectitudinem, quia deberet effici, est quasi causare effectivem, vel defectivem peccatum: sed hoc ita convenit Deo, sicut voluntati creata. Quippe Deus non necessariò causat, vel dat rectitudinem actui; quia nihil aliud a se necessariò causat, & ita potest non dare: igitur potest esse causa defectiva respectu peccati, id est, non efficiens positivum, quod excluderet peccatum. Responde Felix sup. n. 10. ex Scoto: quod ille, qui tenet, sicut nauta, causare, si non causat, deficit; Deus vero non deficit, nam ut causa prima solum tenet, quantum est de se, dare rectitudinem, si voluntas dicitur: unde si Deus non dat rectitudinem, est propter demeritum voluntatis; in primo autem peccato, ubi non praedit demeritum, Deus non dat rectitudinem voluntate beneplacite, & consequente; quia voluntas non vult concurrere ad rectitudinem; dat tamen quantum est esse, & voluntate antecedenti. Sic ille.

307. **Infractio.** Instas: siue affirmatio est causa affirmatio- nis, ita negatio est causa negationis, ex Aristotele 1. Posteriorum, c. 3. nam siue habere pulmonem, est causa respirandi; ita non habere pulmonem, est causa non respirandi: sed quia Deus cauatur rectitudinem in actu, est causa, quare voluntas nostra eam cauatur: ergo si nostra voluntas non cauatur eam, id est, quia Deus non cauatur rectitudinem; ergo Deus deficit. Responde Felix sup. n. 11. neg. ultimam Consequentiam. Nam (inquit) non rectitudo duplicitate potest accipi, negativè, quod est pura negatio; & privativè, quando est carentia rectitudinis debitis inesse actui, & hujus Deus non est causa; quia non debet illam ponere: negativè non inconvenit, quod sit causa, siue neque inconvenit, quod sit causa privationis gratiæ, annihilando illam; nam non est mala, nisi prout provenit ab homine propter demeritum ejus; & ita Deus non quædam deficit. Unde bene Scotus sup. 5. Ad solutionem, ait, quod Deus de potentia absoluta potest auferre rectitudinem ab actu voluntatis creata, absque demerito ejusdem voluntatis. Hæc ille.

308. Do verba genuina Scoti. Quærit Doct. n. 17. quare in voluntate increata non possit esse pri-

ma ratio deficiendi, & responderet: Si Deus non causa liberè rectitudinem, quia debet esse in actu voluntatis creata, & hoc propter libertatem voluntatis sue, non autem propter defectum voluntatis creata non voluntariè cooperantis, non est tunc causa peccati in voluntate creata, quia non est carentia justitia debita, non enim est justitia debita a voluntate creata, nisi in quantum in potestate ejus est, non agere; ita quod nulla intelligitur subtrahere causa prioris, propter cuius defectum non possit voluntas recte agere. Si igitur Deus esset prima causa non agens rectitudinem, actus non rectus non esset peccatum. Quid ergo mirum, si tali causa nonne Deus, neque voluntas creata forent causa peccati? Sed nunquid hinc finis objecctionum? Mioime. Nam dicunt Aliqui: Liberè utens principio deficiente non excusat à defectu actionis talis principii, v.g. qui liberè utitur calamo defectufo, si male utitur non excusat à peccato; sed Deus liberè utitur nostrâ voluntate, quæ defectuosa est, ergo Deo tribuitur etiam defectus. Responde: potius voluntas creata utitur Deo, nam, ut diximus, ipsa est formale principium determinativum actionis utriusque, id est, voluntas creata est ratio, quare communis actio non solum ab ipsa, sed etiam à causa prima determinante procedat, quatenus causa prima, tele accommodando determinationi causa secunda, ipsa etiam ex propria determinatione concurreat ad actionem, ad quam suum concorditer determinat causa secunda. Unde si causa secunda determinaret se ad actum rectum, etiam se determinaret causa prima quod ergo jam determinat se ad actum defectuum; non Deo, sed solum voluntati creare impeditum est. Nunquid etiam calamus defectufo determinat eum, qui liberè ipsum assumit ad scribendum? Ergo exemplum non valet.

Si inferas: ergo neque boni actus causa est Deus, sed sola voluntas creata, utpote ad quod non minus se determinat hæc voluntas, quam ad actu malum. Responde: Sicut sup. n. 86. Dicitur esse causam boni operis, & ad illud naturalen potentiam ordinando, & ad illud per actuale lumen naturæ, vel etiam gratiæ invitando: nam & voluntas per se, ac præcisis impedimentis naturaliter propensa est ad amandum bonum, recte rationi consentaneum; & ratio sive synderesis per se, ac seclusis impedimentis, naturaliter dicat, bonum esse faciendum, & malum fugendum; & hoc dictamen divinis inspirationibus, ut illa naturalis propensio voluntatis ad bonum divinis motionibus ad gratiæ ordinem pertinentibus robatur atque completerat.

Qui autem ad quidam propensione tribuit, ad illudque invitauit, ad illud quodammodo (id est, absque necessitatis illatione) determinat potest, sic propensam, & invitatam; quia non esse impedita, magis ad illud determinat est potentia, ad quod naturaliter propendet, ut si invitat, quam ad ejus oppositum. Unde cum dictum sit, principium determinativum alterius ad operandum esse causam operis, sit, ut Deus modo quodam speciali sit causa boni operis, autem

autem mali, ad quod dicto modo non determinat. Atque ita, licet in eo convenienter bonum opus, & mali creatae voluntatis, quod ad utrumque lete voluntatis creata in actu secundo determinet, tamquam principium formale determinativum actionis communis sibi, & Deo; in hoc differunt, quod ad opus malum Deus nullo modo determinat; ad bonum vero determinat saltem in actu primo, per prævenientem naturæ vel gratiae instinctum atque motionem. Hucusque Theod. secundum sua principia. Felix autem dicit, in hoc differre, quod opus malum tamquam habet causam deficientem, qualis non est Deus; opus autem bonum habet causam efficientem, qualis est Deus; ergo nil mirum, si dicamus, Deum potius boni, quam mali operis esse causam.

Rogat aliquis, an secundum principia Smilingi, determinatio voluntatis creatæ ad actum liberum si ratione prior determinatione divina voluntatis ad eundem actum. Videri cuipiam potest, quod sic: nam id ratione saltem est prius altero, quod est ratio alterius; et voluntatis creatæ determinatio, iuxta illum Auctorem, est ratio determinationis divina voluntatis: ergo illa est ratione prior ista. Et ultius, si est prior, est præseita à Deo ante determinationem divina voluntatis: aut si non est præseita, quomodo Deus, nisi tamquam *caecus*, id est, nesciens, cui cooperetur, poterit determinationem sive voluntatis accommodare determinationi creatæ voluntatis?

Resp. Theod. sup. n. 38. non omne, quod est ratio alteri ad constituendum aliquod tertium, esse prius altero, ut differentia specifica non est prior gradu generico, cui est ratio constituendi hominem; nec differentia individualis est prior gradu specifico, cui est ratio constituendi individuum; nec paternitatis, filiationis, spiritalis in Deo, est prior essentia divina, cui est ratio constituendi Patrem, Filium, & Spiritum divinum; quin potius gradus specificus genericum, & individualis specificum, & personalitas naturalis substantiale supponit, ita ut absque ea intelligi non possit. Sie ergo, licet propria determinatio creatæ voluntatis sit determinatione divina voluntatis ratio constituendi talē actionem adaequatam, communē utriusque voluntatis, non est tamen prior determinatione divina voluntatis; sed potius illam, ex universali subordinatione causarum secundari ad primam, supponit, & ab illa dependet, nec absq; ea intelligi aut præteri potest, sive absolute, sive sub conditione.

Non ergo Deus ex eo modo concurrit; quia ante determinationem ius voluntatis distinctissime novit creati arbitrii determinationem in esse essentia, & tota actione in esse essentia; neutrata tamen in esse existentia, ante quam determinat ad actionem communem concurrere; quia implicat, vel totam actionem, vel determinationem propriam creati arbitrii intelligi absque concursum Dei; adeoque ante determinationem divina voluntatis, quod Deus decernit concurrit. Quemadmodum creatus artifex non censetur ex eo modo velle

operari, quando ex distincta prænotione operis in esse essentie, statuit aggredi illud opus, quamvis ante decretum illud sive voluntatis non leiat se opus illud aggressurum, adeoque opus futurum; quia ad esse futuri (quantum est ex parte talis artificis) determinatur per voluntatem artificis. Hæc illa.

Cui si rursum objicias: Determinatio creatæ voluntatis est ratio, cur Deus similiter se determinet; ergo potius in determinatione creatæ, quam propria voluntatis, Deus novit futura contingencia, eujus oppositum alibi doces. Respondet n. 39. divinam præscientiam futurorum, cum sit æterna, etiam requirere æternū aliquod principiū, quo contingens ab æterno determinatur ad esse futuri; quod non aliud esse potest, quam voluntas Dei creatæ namque voluntas, ut non est, ita nec determinare aliquid potest ab æterno. Unde nec est ratio eur voluntas divina se determinet; ut in propriè loquebatur objecio; sed solum est ratio, eur talis sit actio determinata in tempore à divina & creatæ voluntate; quod nihil aliud est dicere, quam divinam voluntatem ab æterno determinasse, & decrevisse, concurre in tempore ad talē actionem, ad quam etiam in tempore se determinat voluntas creatæ; ita ut neutra voluntas alteram determinet; sed ambe simul naturā determinent se ipsas ad actionem communem, licet prius duratione se determinet voluntas divina, scilicet ab æterno; & ideo sola sit æternum medium æternæ præscientia futurorum. Ita Smiling.

Cæterum concedit prefatus Auctor n. 90. ut sup. adhuc insinuavi, non esse illud, quod est unam causam determinare aliam, vel potius determinare communem actionem suam, & alterius causæ, quæ unica & indivisibilis est, concedit, inquam, id nobis non esse explicabile, nec intelligibile quidditatib; sed, addit, non ideo negandū, aut de eo dubitandum esse; cum plura sunt talia, de quibus non dubitamus, quin sit, licet non comprehendamus, quid sit. Tollit autem dubitationem communis consensus sapientium, fundatus in ratione experimentali, seu à posteriori.

Et ita, inquit, si in re, de qua agimus: nam omnes doceū ita loquuntur, & sentiunt de ordinē plurim causarum ad eundem effectū concurrentium, quod una alteram, vel potius actionem suam, & alterius determinet. Et hoc inde colligunt, quod causæ quædam indifferentes ad varias actiones in specie, vel individuo, propter concursum aliarum actione exercent determinationem in specie, vel individuo; & similiter, quædam indifferentes ad exercitium actionis hic & nunc exercent actionem, propter concursum alterius causæ; unde una determinat alteram, vel actionem communem alterius, & suam. Quæ action, licet sit indivisibilis, & tota ab utraque causa, nec sit in ea distinguere aliquid entitatis, aut formalitatis ex natura rei, quod sit ab una, & non ab altera causa; tota tamen entitas ejus talis est, ut essentialiter pendeat ab utraque causa; adeo, ut si una sola ex illis causaret effectum, alia esset action ab ea, per quam simul causant effec-

tuum

315.

Objectio 2.

316.

Voluntas

causa non

est ratio,

quare divina

se determinet.

317.

Qualiter

sit formale

determina-

tionis actio-

nis commu-

nis, non est

intelligibile

quidditati-

us.

Smiling.

318.

319.

Quæ ratio

ne intelligi

debet.

317. *Singula voluntates speciali modo sibi videntur innotescere.* Etum eundem. Et hoc salis est, ut intelligamus, singulas illarum cauferum aliquo speciali modo sibi vendicare, illam actionem, ob quam una possit dici specialiter determinare alia causam, vel suam & alterius causae actionem, quidecumque deinde sit actio & specialis ille modus agendi. Usque adhuc Theod. Benè optimè juxta sua principia (qua nobis etiam placent) ut ipse ibi salis diffusus probat: videat eum sedulus Lectio.

318. *Cur Deus sit causa aliorum defectuum, v.g. clauditionis & similius, quam defectus moralis, ut est culpa.* potius defectus naturae, quam defectus moralis. Resp. Felix sup. n. 13, quia defectus naturales sunt ordinabiles in Deum, ut in haem, malum verò morale, cum sit aversio à Deo, non est redicibile in Deum. Præterea: Deus concurrens ad clauditionem, non dicitur causa deficiens, sive deficeret, ut dicitur claudus deficeret; scilicet si concurreret ad malum morale. Discretio est, quia de ratione culpæ est, quod sit voluntaria deordinatio à Deo, & ita voluntas deordinatur, dum est causa culpæ, & sic est causa deficiens: verò alijs defectus naturales non sunt deordinatio à Deo, & sic Deus non dicitur causa deficiens, etiam si ad illos concurrat, sed solum cause creatæ dicuntur defectuosa, quia non producunt effectus, ut natura petit. Ita Felix. Sed nunquid, interrogat quispiam, Deus id est deficiens seu defectuosis; quia non semper vult, quod est melius? Non puto. Sit itaque

CONCLVSION X.

Non semper Deus, quod est melius, vult efficaciter.

319. *Mn. Deus produxit meliora physice?* Negat Felix. **Dubitatio Scotus.** **Affirmatio Smisius.** **320.** *An semper efficaciter?* Negat Felix, & probat. *Responsio Adversariorum.* Quando (inquit Felix sup. c. 3. diff. 2. n. 1.) de perfectione physica & naturali, certum est, Deum non produxisse meliora; potuit enim Angelos, homines, & animalia perfectiora producere, tam secundum specie, quam secundum individua: nam omnipotentia Dei non est exhausta. Sic ille. At Scoto appetit dubium: nam 3. dist. 13. q. 4. b. 17. ad 3. quod erat. *Summa natura non est facta ergo nec summa gratia.* Resp. Quod si concedatur. Antecedens, quod tamen videtur dubium, & contra auctoritatem D. Aug. 3. de Lib. arbitr. potest negari. *Consequentia.* Et hinc Smil. tr. 3. disp. 7. n. 72. docet. Deum non posse quilibet specie dabilis aliam sub eodem genere perfectiore producere, & existimat, sub genere animalis esse statum in homine tamquam perfectissima specie possibili: quam sententiam suam bene probat.

Hie solum queritur, an Deus semper efficaciter, quod magis deceat suam gloriam; quod negat Felix sup. num. 2. Probatur (inquit) efficaciter: Quidquid Deus vult ad extra, liberè vult; sed si, quod melius est, vult semper; ergo necessariò illud vult, quod falsum est; cum sit aliquid creatum, & possit illud non velle. Resp. Adversarii: quod necessitas volendi melius est necessitas moralis, cum qua componitur libertas Dei; sicut cum necessitate morali incidenti in aliquid veniale, sine specia-

li privilegio, componitur libertas; alias, efficaciter veniale, non peccaremus. Sed contrà (inquit in Franc.) necessitas moralis nihil aliud est, quam a quædam magna difficultas efficiendi oppositum, quæ ita vincit quis, ut, licet illud possit efficiere, tamen difficultate vicitus illud non faciat; juxta illud D. August. 8. Confess. c. 5. Vile meum tenebat inimicus; & inde mibi catenam fverat, & confrinxerat me. Quippe ex volante pverit, sa facta est libido; & dum servitur libidini, facta est necessitas: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas: tali est moralis. De hac loquitur idem S. lib. 2. contra Fel. c. 8. si quid infinitum patiuntur, qui non possunt implere, quod volunt, manifestum est. hoc veniente de traduce primi peccati adam, & de consuetudine mala. Nam hodie libera voluntate faciunt homines consuetudinem, quam cum fecerint, facile superare non possunt. Id est, difficultate vici non faciunt, quæ alias faciunt.

Sed nunquid talis difficultas in Deo? Constat, quod non: ergo nec necessitas moralis. Unde (inquit Felix) exemplum non est ad rem. In Præterea (prosequitur) necessitas moralis ad aliquod veniale in homine provenit, ut Aliqui dicunt, ex eo, quod Deus decretiv efficaciter omnes homines in una vel altera occasione privare auxilio efficaci ad vitandum aliquod veniale, nisi tantum eos, quos vult speciali privilegio gaudere: sed talis necessitas in Deo nequit esse. Nam ut Deus operetur, non dependet à decreto antecedenti; sed ipsum decretum est ipsa Dei operatio; & si ab ipso necessitatur, non solum moraliter, sed physicè erit necessitatus; nam omne quod est, quando est, necesse est esse physicè.

Reponit quispiam: talis necessitas moralis oritur ex natura voluntatis Dei, & ex objecto optimo, quod ita voluntatem divinam allicit, ut ametur liberè, & possit non amari; sed de factò semper amabitur: sicut suppositio auxilio congruo seu gratia efficaci ad contritionem, contritio libera est, & antecedenter potest non esse, & tamen infallibiliter erit. Contrà (inquit Felix sup. n. 3.) sicut voluntas creata nequit prædeterminari ab aliquo creato; ita neque voluntas divina ab optimo, cum sit aliquid creatum, neque ipsa voluntas divina, cum sit infinita, potest se determinare necessariò moraliter circa optimum, cum sit quid creatum; quia viles etenim talis voluntas ex tali necessitate: nam sicut non est, à quo eadem voluntas divina determinetur ad producendum optimum in esse physico; ita non est, à quo determinetur ad producendum optimum in esse moralis. Rursus: si in Deo ponemus talem necessitatem cum liberalitate, etiam possumus dicere, Deum se libere amare; quia cuia hoc stare potest, ab excesso & semper infallibiliter se amare: & etiam Deum posse velle malum sub aliqua ratione boni: nam licet de factò nunquam illud amet, quia natura suâ prædeterminatus est ad odio habendum malum; tamen cum hoc sit libertas, ut possit illud amare, quæ omnia absurda sunt. Hucusque Felix.